

Fondsen onder druk

De laatste jaren is het aantal kleine pensioenfondsen fors gedaald. Dit leidt tot een beeld dat de fondsen met een vermogen van grofweg minder dan 100 miljoen euro tot een uitstervende soort behoren. Een rondgang langs vier kleine ondernemingspensioenfondsen laat zien dat dit zeker niet het geval hoeft te zijn.

door: Gabor Mooij

Veel kleine ondernemingspensioenfondsen hebben de keuze gemaakt de uitvoering van hun regeling uit te besteden aan een verzekeraar. Daarnaast zijn er kleine fondsen die het nog steeds zelfstandig redden. Van de vier ondernemingspensioenfondsen in dit artikel hebben zich er twee herverzekerd en zijn er twee zelfstandig gebleven. Bij de herverzekerde fondsen gaat het om de pensioenfondsen van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen en dat van Vredestein Banden. De zelfstandige ondernemingspensioenfondsen zijn die van Loders Croklaan (De Fracties) en het pensioenfonds van Roba Metals.

Opheffing nabij

Deelnemers: 385

Vermogen: 22 miljoen euro

Dekkingsgraad (eind 2006): 128 procent

Premie: 19,5 procent van het salaris

Premiebijdrage werkgever: ruim 90 procent

Beleggingsrendement: 1,9 procent (2007, tot oktober)

Beleggingsmix: 30 procent aandelen en 70 procent obligaties,

Regeling: geïndexeerd middelloon

Indexatie: potentie van ongeveer 50 procent prijsindexatie

Het ondernemingspensioenfonds (opf) van het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen maakt al langere tijd gebruik van de diensten van verzekeraars. "Onze nominale aanspraken zijn verzekerd op basis van een garantiecontract. De laatste negentien jaar was Delta Lloyd onze verzekeraar en daarvoor zaten we bij een andere verzekeraar", vertelt de secretaris van het pensioenbestuur Lex Weststrate. "De reden dat we in het verleden tot herverzekeren overgingen, was dat we niet langer zelf de risico's wilden lopen."

De verzekeraar verzorgt ook het vermogensbeheer van het fonds. Het beleggingsresultaat is erg laag. "De beleggingen van het pensioenfonds hebben een behoorlijke dip gekend", erkent Weststrate. Het bestuur van het fonds besloot drie jaar geleden de mogelijkheden te onderzoeken om het fonds geheel op te heffen. "Een reden dat we het pensioenfonds willen beëindigen, is de combinatie van steeds meer wettelijke eisen en het steeds moeilijker vinden van bestuurders. Ook een rol speelt het vrij grote verloop, zodat we steeds nieuwe mensen moeten vinden en moeten inwerken. Dit leidt er ook toe dat we steeds meer een beroep moeten doen op externe adviseurs, wat tot een toename van de uitvoeringskosten leidt."

Een belangrijke overweging voor opheffing is ook de RJ 271- richtlijn. "Hierdoor moet de onderneming het verschil tussen de pensioenverplichtingen en de pensioenbeleggingen in de balans van de onderneming opnemen. Deze beweeglijke post zorgt voor een slechte beheersing van de financiële situatie van de onderneming. Verzekering van de verplichtingen met een indexatiegarantie, te betalen uit de overwaarde van het fonds, lost dit probleem op. Het Nederlands Bureau voor Toerisme & Congressen (NBTC) kiest ervoor de regeling om te zetten naar een Collectieve Defined Contribution (CDC) - regeling voor het bestaande personeel. Bij CDC hoef je na afstemming met de accountant, in de regel geen voorziening op de balans te zetten en vermijd je de schommelingen. Verder overweegt NBTC nieuw personeel een individuele beschikbare premiereregeling aan te bieden", verduidelijkt Weststrate.

Na het besluit om de mogelijkheden van opheffing te onderzoeken, volgde een lange weg langs bedrijfstakpensioenfondsen, collega-opf's en het samenwerkingsverband De Eendragt. Inmiddels staat het pensioenfonds op het punt de verplichtingen geheel over te dragen aan één van de drie verzekeraars waarmee het gesprekken voert. "We hopen binnenkort een beslissing te kunnen nemen. Belangrijk is dat de verzekeraar garanties biedt voor de indexatie. Als er een premie uitrolt die overeenkomt met de huidige premie dan zijn we tevreden. Mocht het toch niet lukken dan kunnen we eventueel nog wel een jaar door als pensioenfonds. Het huidige contract met de verzekeraar loopt af in 2009. We zullen dat jaar dan gebruiken om andere mogelijkheden te onderzoeken."

Op eigen kracht

Deelnemers: 400

Vermogen: 70 miljoen euro

Dekkingsgraad: 240 procent

Premie: 13,5 procent van het salaris

Premiebijdrage werkgever: 100 procent

Beleggingsrendement: 11,5 procent (2006)

Beleggingsmix: 35 tot 40 procent aandelen, drie procent vastgoed, ruim 50 procent obligaties en liquiditeiten

Regeling: middelloon/ eindloon (afhankelijk van de werkmaatschappij),

Indexatie: 100 procent loonindexatie

Het eigen pensioenfonds van het metaalbedrijf Roba redt het al lang geheel zelfstandig. "Het is ons al 50 jaar altijd gelukt de pensioenen op een efficiënte manier te organiseren", vertelt bestuurslid Gerard de Roij van de Stichting Roba Pensioenfonds.

Voor het vermogensbeheer heeft het Roba Pensioenfonds een beleggingscommissie. Deze bestaat uit drie leden, die worden benoemd door het bestuur. "Een vermogensbeheerder kost je al gauw 0,5 procent van je rendement. Uit onderzoek is gebleken dat vermogensbeheerders het vaak helemaal niet beter doen dan andere beleggers. Daarbij is de vermogensmarkt niet zo ingewikkeld als men vaak zegt."

Met het zelf beleggen behaalt het fonds een opvallend goed rendement. "We hebben de laatste tien jaar een gemiddeld rendement van 9,5 procent behaald. Dat komt onder andere door onze beleggingen in kleine ondernemingen. We hanteren een vrij risicoloze beleggingsmix. Zo beleggen we niet in derivaten en andere exoten. Je haalt er geen extra rendement op, terwijl je er meer kosten aan hebt", legt De Roij uit.

Hij vindt de nieuwe regels van de Pensioenwet grotendeels overbodig. "De eisen voor het toezicht jagen ons op extra kosten en kost veel extra tijd en werk. We hebben al dat toezicht niet nodig om goed en verantwoord te functioneren. Ik ben ervan overtuigd dat er weinig verschil was geweest als we in het verleden ook al met de huidige regels hadden gewerkt. Natuurlijk voeren we ze gewoon uit, maar wel zo efficiënt en kosteneffectief mogelijk."

Hij zou graag meer differentiatie zien. "Dat betekent dat andere eisen gelden voor de fondsen die het slechter doen, dan voor de fondsen die goed draaien. Nu wordt alles op één grote hoop gegooid."

De Roij vraagt zich af waarom de uitgebreide regelgeving nodig is. "Pensioenfondsen hebben helemaal niet zoveel fout gedaan. We hoeven toch niet gestraft te worden vanwege Enron en Ahold?" Ondanks deze ergernissen ziet hij de toekomst van het Roba Pensioenfonds met vertrouwen tegemoet: "We hebben het 50 jaar zelf gered, dus dat moet de komende 50 jaar ook lukken."

Net niet opgeheven

Deelnemers: 1200

Vermogen: 75 miljoen euro

Dekkingsgraad: 133 procent

Premie: 24,9 procent van de pensioengrondslag

Premiebijdrage werkgever: 60 procent

Beleggingsrendement: 2,7% (2007, tot en met oktober)

Beleggingsmix: 35 procent aandelen, 65 procent obligaties, liquiditeiten en vastgoed, Regeling: middelloonregeling

Indexatie: voorwaardelijke loonindexatie afhankelijk van de dekkingsgraad

Het ondernemingspensioenfonds Vredestein Banden bestaat sinds 1 januari 2006 toen het Enschedese bandenbedrijf door het Russische Amtel werd gekocht. Het bestaande pensioenfonds Vredestein NV werd toen opgeheven. Het opf heeft haar nominale pensioenaanspraken herv verzekerd bij Aegon. Ook het vermogensbeheer heeft het fonds bij de verzekeraar ondergebracht.”

Bijna besloot het bestuur het pensioenfonds het afgelopen jaar op te heffen. “Dat kwam door de nieuwe toezichtseisen en de instelling van nieuwe toezichtorganen. Hierdoor mist ons bestuur de noodzakelijke daadkracht. Als oplossing hebben we de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan samengevoegd tot één toezichthouder. De deelnemersraad is niet verplicht, omdat we minder dan 25 gepensioneerden hebben”, vertelt de tweede voorzitter van het pensioenfonds, Jan Mos.

Volgens Mos zijn de kosten van het pensioenfonds niet te hoog. “Uit onderzoek is gebleken dat we ongeveer op het gemiddelde zitten.” Wel vindt hij dat het beleggingsrendement tegenvalt. “Met de beleggingsopbrengsten moeten we in principe de helft van onze kosten kunnen afdekken en dat lukt nu niet.”

De overname door Amtel heeft positieve gevolgen gehad voor het vermogen van het opf. “De werkgever stort vanaf 1 januari 2006 jaarlijks ongeveer 800.000 extra in het fonds. We willen niet alles direct in indexatie weggeven, dus we hebben een studie gedaan naar indexatie over langere tijd.”

Voor volledige loonindexatie zou de premie ongeveer 35 procent van de pensioengrondslag moeten zijn. “Van die verhoging moet zestig procent door de werkgever worden opgebracht. Die zal dat niet zomaar willen”, stelt Mos.

De bestuurders van het Pensioenfonds Vredestein Banden scholen zich regelmatig bij. “Vanwege de steeds ingewikkeldere regelgeving gaan één keer per jaar of twee jaar de hei op met een aantal deskundigen. Nieuwe bestuurders worden speciaal opgeleid.”

Mos ziet de toekomst wel rooskleurig in. “De gemiddelde leeftijd bij Vredestein Banden is 42. Het duurt dus nog een tijd voor de eerste grote groep met pensioen gaat. Belangrijk is dat we de indexatie op niveau weten te houden en dat de verzekeraar daarvoor voldoende rendement uit de beleggingen behaalt.”

‘Geen spijt’

Deelnemers: 400

Vermogen: 40 miljoen euro

Dekkingsgraad: 133 procent (eind 2006),

Premie (basisregeling): 26,5 procent van de pensioengrondslag

Premiebijdrage werkgever: 100 procent

Beleggingsrendement: 3 procent (2007, tot oktober)

Beleggingsmix: 30 procent aandelen en 70 procent obligaties

Regeling: voorwaardelijke middelloonregeling voor een inkomen tot 55.000, daarboven een beschikbare premieregeling

Indexatie: voorwaardelijk (volledig bij een dekkingsgraad boven de 130).

De Fracties, het opf van het olieverwerkende bedrijf Loders Croklaan, bestaat sinds 2002. Het pensioenfonds heeft de administratie uitbesteed aan AZL en het vermogensbeheer aan Barclay Global Investors. Hans Kogenhop, bestuursvoorzitter van De Fracties: “Onze naam De Fracties is gebaseerd op het fractioneren, een onderdeel van de olieverwerking. We waren eigendom van Unilever dat ons in 2002 heeft verkocht aan het Maleisische IOI. Voorwaarde bij de overname was dat we na de overname drie jaar lang op hetzelfde niveau als bij Unilever pensioen konden opbouwen. Tegelijkertijd besloten we zelfstandig verder te gaan. We wilden geen verzekerde regeling, vanwege de kosten en de trage uitvoering door verzekeraars bij andere bedrijven die door Unilever waren verkocht. Het is soms best moeilijk om je staande te houden, maar we hebben geen spijt gekregen dat we het zelf zijn gaan doen.”

Het toezicht zal volgens Kogenhop nog wel hoofdbrekens kosten. “In verhouding ben je daaraan als klein fonds veel geld en tijd kwijt. Aan de andere kant denkt bijvoorbeeld een visitatiecommissie ook weer mee, dus het heeft ook positieve kanten.

Een ander zorgpunt voor De Fracties is de fluctuatie van de marktrente. “Hierdoor overwegen we op dit moment om het renterisico af te dekken door het aanpassen van het obligatiepakket.”

Het pensioenfonds kan de kosten nog geheel betalen uit de premie “Onze werkelijke reële kosten bedragen nu 24 procent van de pensioengrondslag. Bij kosten die boven het premiepercentage (26,5

procent) komen, zouden we moeten overleggen met de CAO-partners over een premiebijdrage van de werknemers of het aanpassen van de pensioenrechten.”

Het bestuur van De Fracties bestaat uit zes mensen, die volgens Kogenhop goed berekend zijn op hun werk. “Vier bestuursleden zijn bijvoorbeeld financieel deskundige op academisch niveau.

Daarnaast scholen we ons één keer per twee jaar bij via cursussen bij de OPF en leiden we nieuwe bestuurders op via de basiscursus van de OPF.”

Kogenhop hoopt op meer rust vanuit de wetgeving. “Dan moet zelfstandig blijven, goed te doen zijn.

Als valkuilen zie ik dat de werkbelasting teveel wordt voor het bestuur en dat de financiële kant moeilijk beheersbaar wordt. Positief is dat we tot nu toe steeds voldoende enthousiaste mensen vinden voor het bestuur.”

Een eigen toekomst

Uit de interviews komt een beeld naar voren dat het misschien niet eens zo slecht is voor kleine pensioenfondsen om zelfstandig te blijven. De beide herverzekerde pensioenfondsen staan er slechter voor dan de geïnterviewde zelfstandige fondsen. Daarnaast blijkt herverzekering de besturen van fondsen niet zondermeer te beschermen tegen de regeldruk.

Ten derde blijkt uitbesteding en dan met name wat het vermogensbeheer betreft, niet altijd goed uit te pakken vanwege tegenvallende beleggingsopbrengsten.

Voor zowel de herverzekerde als de zelfstandige pensioenfondsen zijn deskundige en gemotiveerde bestuurders essentieel. Verder zijn de uitvoeringskosten voor de geïnterviewden met uitzondering van het Pensioenfonds Vredestein Banden ook een duidelijk probleem.

Op basis van de interviews kan je concluderen dat er voor kleine ondernemingspensioenfondsen een eigen toekomst is weggelegd. Nodig is wel dat ze zich weten in te stellen op de toezichtseisen. Hierbij zou het helpen als de overheid die eisen meer afstemt op de maat van het fonds. Ook is het erg belangrijk voor het voortbestaan van de kleine fondsen dat ze voldoende en deskundige bestuurders weten aan te trekken. Daarnaast moeten de kleine fondsen zorgen voor dat hun uitvoeringskosten niet te hoog worden. De meest voor de hand liggende oplossing hiervoor is samenwerking, een optie die voor veel pensioenfondsen nog openligt.